

Grenzeloos handels(erf)goed.

Eric De Keyzer
Medebeheerder Nationaal Museum
en Archief van de douane en
accijnzen.

26 september 2013.

Kan het zijn dat de inrichter zich vergist
heeft door mij uit te nodigen?

"Grenzeloos" = geen grenzen

Douane staan precies aan die grens.

Grenzen worden bepaald door politici
of generaals.

Ik neem aan dat zij op die uitnodiging niet
willen ingaan, dus ben ik hier.

Grenzeloos = grenzen = grensbewaker
= douanier.

Huiswerk
erfgoed = af

Zo goedkoop komen jullie er niet van
af.

Wij, douaniers, hebben die grenzen niet
uitgevonden.

Laat staan dat wij ze hebben
bepaald ....

Een grens wordt bepaald door:

- Ofwel politici, door welke geschiedkundige
evolutie dan ook.
- Ofwel door de ligging van legers
- Door een etnische verdeling van volkeren
- Door natuurlijke elementen als een bergflank,
een rivier, een grote steen of een
uitzonderlijke boom.
- Soms gewoon een rechte lijn zoals in Afrika.

Grenzeloos heeft zo zijn grenzen.

Alleen al aan voorgaande elementen kan
je een pak kapstokken vastknopen voor de
erfgoeddag.

Natuurlijke elementen naast
wiskundige of etnische
elementen.

Laat je fantasie zijn gang gaan.

Ik hoor je al zeggen. Sorry, de douane dat is niks voor ons. Wij liggen in het binnenland.

Wees gerust, ook voor u liggen de linken met de grens dichter dan je denkt. Daar kom ik straks op terug.

Grenzen bepalen leefgewoonten:

- ander wetgeving
- ander verkeersregels
- ander onderwijs
- andere taal
- andere zeden en gewoonten
- om maar die te noemen, je mag er zelf een paar honderd bij verzinnen

Grenze"n"loos zou ideaal zijn.

- geen discussies meer met douaniers,
- stop met dat naar gevoelen in je buik als je de grens passeert,
- het Europees ideaal, wereldwijd uitgebouwd,
- alle mensen verenigd met elkaar,
- nooit meer oorlog, de vredesduif ten top,
- een wauw-gevoel, we hebben het bereikt.

Grenzenloos zou ideaal zijn.

- geen wapens meer,
- stop de ruzies,
- het vrije verkeer van goederen, mensen, diensten,
- Waar je ook woont, dezelfde rechten,
- nooit meer betalen op ingevoerde goederen,
- een wereldregering.

Tot wanneer:

- Er een nieuwe Hitler opkomt om mensen te verdelen,
- Er plots mond-en-klauwzeer voorkomt,
- Te veel zigeuners hier komen wonen,
- Je buurman drugs aan je kinderen dealt,
- De ene bevolkingsgroep rijker wordt dan de buur,
- De volksgezondheid wordt geschaad door pest, cholera, enz.,
  - Ons voedsel besmet wordt door schimmels.

Dan vragen diezelfde "grenzeloze" mensen in paniek naar bescherming.

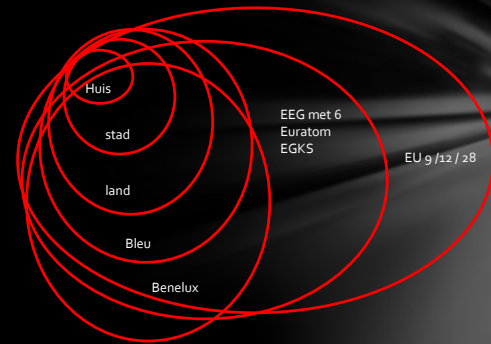
Jan Verroken schreef :

"Zuivere grenzen zijn rustgevend. Beeld je in dat je hier in de wijk alle omheiningen rond de tuinen weghaalt en iedereen laat discussiëren hoever zijn tuin strekt, wat krijg je dan? "

Grenzen geef je aan met:

- een draad, een haag
- een natuurelement (water, boom, steen,....)
- grenspalen
- een draad (dodendraad)
- een muur (ijzeren gordijn)
- Borden (België, EU,...)
- een neutrale zone (Israël)
- Slagbomen
- .....

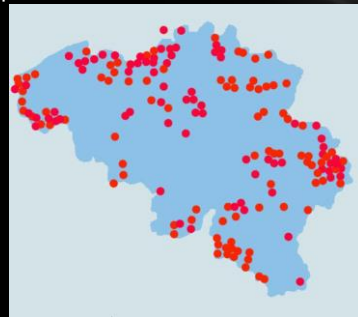
Grenzen zijn gegroeid in de tijd.

Grenzen verwacht je vooral aan de grens, maar dat klopt niet helemaal...

Een huis, een abdij, een baronie, ... ze bepaalden elk hun grenzen en bakenden die af.

In België alleen staan er overal grenspalen...

Een grens heeft heel wat facetten.

- Aardrijkskundig
- Volkkundig
- Geschiedkundig
- Anekdotisch
- Nationaal, provinciaal, gemeentelijk
- Juridisch

Aan een grens accentueer je

Wat ons bindt over die grens heen

of

Beklemtoon je al wat ons scheidt.

De grens is ook anekdotisch:

Wij leren leven met de beperkingen
aan onze grenzen

maar

het konijntje trekt zich daar niks
van aan in het grensoverschrijdend
bosgebied.

De grens is ook anekdotisch:

Je buurman breekt een ruit ...

of

De suikerarme produkten ...

*Dat is natuurlijk de economische waarde
van een grens.*

Nog steeds worden goederen over
die grens aangekocht.

De douane int rechten.

Invoerrechten

Accijns

Btw

Andere inkomsten

Maar ik wil niet technisch worden.

De douane zijn gekend om het vreemde buikgevoel dat je
nog steeds krijgt elke keer je een vliegveld binnen of
buiten stapt.

De douane heeft natuurlijk veel vestigingen aan de grens,
die sinds 1993 zijn afgezwakt.

Aan die afbouw zijn voor- en nadelen verbonden. Dat zien
we straks.

De douane komen heel vaak voor in de zeehavens.

De douane hebben kantoren in alle grote steden om
handelsgoederen aan te geven. Vaak zijn ze daar
gecombineerd met een entrepot waar vreemde goederen
tijdelijk worden opgestapeld in afwachting van een
definitieve bestemming.

Veel Belgische textiel- of breigoedfabrieken
bestellen opdrachten in China, maar leveren
daarvoor zelf de hoge kwaliteitsstoffen die in
onze fabrieken worden aangemaakt.

Omgekeerd worden massa's grondstoffen
ingevoerd om in onze fabrieken te verwerken tot
hoogtechnologische kwaliteitsproducten.

En voel je het komen? Economie beperkt zich niet
tot de grensstreek. Dergelijke bedrijven bevinden
zich over het hele grondgebied.

Om te zwijgen over de boeiende geschiedenis van
transportbedrijven die schreeuwen om bescherming
door de Oost-Europese concurrentie. Ook dat is
grenzeloos.

Eerlijke handel heeft zijn prijs.

Een eerlijke prijs voor de goederen,
 waarop een eerlijke belasting wordt betaald,
 alle voorwaarden tot invoer of uitvoer vervuld worden.

Maar niet iedereen is daartoe bereid, dan heb je
 smokkel, fraude en witte-boord-criminaliteit.

En zo stappen we het smokkelverhaal
 binnen ...

en dat begint heel onschuldig...

Nergens ter
 wereld is er een
 smokkel die met
 de botersmokkel
 kan concurreren
 ...

Wie kent niet het verhaaltje van de boter smokkelende
 dame die niet toegeeft dat ze boter bijheeft?

En wat een snoodaard van een douanier die dat
 vrouwtje aan het kachelkje zet tot de boter van onder
 de rokken smelt ...

Smokkelwagens vervoeren
 tussen 400 en 1.000 kg
 boter.

De radiator wordt met
 staalplaat beschermd,
 de veren verzwaard,
 de ruiten vaak beveiligd,
 enz.

Een leiding voor het gooien
 van kraaienpoten of olie zijn
 plots voorzien.

De **geschatte** hoeveelheid gesmokkelde boter is:

6.000.000 kg per jaar.

Voor het
 belastingmuseum van
 Rotterdam was het
 topjaar zelfs:

**12.000 tot
 14.000 ton**
 boter per jaar.

boteroorlog

Nederlanders zijn
 margarine-eters

19.900kg (NI) – 11.900kg (B)
 per hoofd/jaar

Belgen houden van
 goede boter.

4.700kg (NI) – 9.200kg (B)
 per hoofd/jaar

Zowel Amerikaanse smokkelwagens als camions worden gebruikt voor het transporteren van vele kilo's boter. Hoe scheidt je eerlijke handelaars van sjoemelende smokkelaars?

En meteen het onderscheid:

- Smokkelen om te overleven (met de hele volkskundige achtergrond en zeker niet beperkt tot de grensgemeenten),
- Smokkelen als bijverdienste (de werkende man die sterk is en dat klusje er nog bij kan nemen),
- Smokkelen als malafide praktijk.

Gepantserde voertuigen, kraaienpoten, olie, rookbommen of geheime bergplaatsen.

Smokkel wordt plots moordend.

Een kraaienpoot valt altijd met een pin naar boven. Lokale smeden verdienen goed bij.

Garagisten brengen pantsering aan om de automotor te beschermen tegen douanekogels.

Een landbouwer laat zijn schuren gebruiken voor opslag van smokkelgoed.

De sancties tegen deze praktijken zijn niet mals.

Overal aan de grens zoals hier op De Klinge (Sint-Gillis-Waas), werden de dieren openbaar verkocht. Zoals deze mooie vaars...

De quarantaine ontlopen ...

Gezondheidsmaatregelen:

Mond-en-klauwzeer, tyfus, razernij, vee-, vogel- en varkenspest. Hondsdolheid, myxomatose, ...

Recent nog: gekkekoelziekte of de dioxinecrisis.

Zwakke dieren worden teruggestuurd naar Nederland en daar ontstaat in het Nederlands parlement zelfs een deftig debat over.

Aan de bijzonderste grensposten worden quarantaines opgericht waarin de buitenlandse dieren gedurende dagen gestald blijven om te zien om ze geen ziekten hebben (De Klinge en Zelzate voor Oost-Vlaanderen).

Ontvanger Jacobs verkoopt enkele dieren aan het station van De Klinge. Boer De Rop, eigenaar van het dier, staat tussen de twee geuniformeerden.

Een ongeschreven wet ...

Een laag bod is voldoende.

En ik pik even in op het erfgoed-element met een praktisch hedendaags voorbeeld.

Het "Klingspoor" aan de grens tussen Sint-Niklaas en Hulst, langs een vroegere spoorweglijn, dat vandaag fietspad is.

Het klingspoor handelt o.a. over de smokkel aan de grens. Erfgoed in een modern kader.

Op het Klingspoor tref je vier thema's.

- De oude treinlijn Mechelen-Terneuzen
- De klompenmakerij
- Grens en smokkel
- Bosgebied over de grens heen

4 thema's ogenschijnlijk zonder binding, zijn verbonden in hun grensoverschrijdend karakter.

Ongelooflijk hoe die vier facetten mekaar plots onderling binden, grenzeloos experimenteren.

Hoe vaak die thema's op een kleine locatie samenkomen...

Zoek creatief om oude wijn in nieuwe zakken aan te bieden op de erfgoeddag.

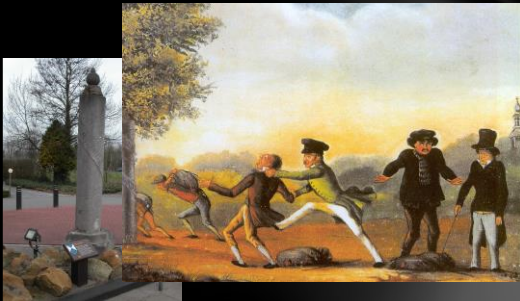
mensen zijn echt geïnteresseerd in heemkunde en zeker in erfgoed, als je het goed brengt.

Zoek uit al de thema's iets dat in jouw gemeente kan aanspreken.

Geen grenspaal in je gemeente? Geen smokkel in je dorp?

Misschien wel een entrepot in de stad of een douanekantoor. Je zit direct wereldwijd...

Smokkel is veel ouder dan wij denken: hier de 19'de eeuw:

rechts de kerk van Hulst ... Vodden.

aardappel	gerst	lompén	sterke drank
ajuin	glaswerk	margarine	stroop
bak-&braadvet	graan	medicijnen	suiker
bier	haver	meel	tabak
biggen	havermout	melkpoeder	tapijten
bloem	houten lijsten	mensen	tarwe
boekwijn	huiden	nylonkousen	textiel
boter	ijzer	olie	thee
brandewijn	jenever	paarden	vee
brieven	juwelen	petroleum	vellen
brood	kaas	rijst	verse vis
broodbonnen	kalveren	rogge	vlas
cacao	kandijnsuiker	roomboter	vlees
chocolade	katoen	sacharine	vodden
diamanten	kinabast	schilderijen	waardepapier
duiven	koeien	schuurbezems	weefsel
eetwaren	koffie	sigaren	wijn
electrische lampen	koloniale waren	slaolie	wol
erwten	krenten	specerijen	zaibonnen
garens	Kunstkasten	speelkaarten	zeemlappen
geld(zilver)	lijnzaad	spiegels	zeep
gerookte haring	linnen	steenkol	zout

Rond smokkel krijgen erggoedzorgers hopen tips aangereikt.

- Smokkel te voet
- Smokkel met paard of hondenkar
- Smokkel met fiets, brommer, scooter
- Smokkel met de auto
- Smokkel per camion
- Smokkel met de pantserwagen
- Smokkel met het vliegtuig of een boot
- Jules Verne achterna: toekomstige smokkel in de ruimte

Toeval bestaat nog ....

Verkoopwaarde: 12 miljoen Euro

28 december 2011

Kom het maar tegen: een container schoensmeer lossen in je bedrijf in Tisselt (Willebroek):

Een zending van 320kg cocaïne zitten achterin de container schoensmeer.

Wat liep er mis ???

Wie weet op welke manier is jouw dorp betrokken in een avontuur? Een grenzeloze heemkundige uitdaging. Hoe dankbaar.

Maar het gaat niet alleen om smokkel.

Hedendaagse handel gaat wereldwijd.

Welke grote bedrijven voeren bij u grondstoffen in uit verre landen om ze samen te voegen tot enkele eindproducten?

Ik denk aan de assemblagebedrijven, de autosector, de vliegtuigbouw of de ruimtetehnologie.

Het grenzeloze verkeer van GPS of van jouw mobieltje.

Grenzen hebben steeds mensen uit elkaar gehaald.

*Maar eveneens hebben die grenzen mensen verbonden
(in handel of in de smokkelhandel)*

Grenzeloos is bijvoorbeeld het internet.

- De internetzwendel met grote belangen,
- Fraude in de reisindustrie via het internet, met bedrogen vakantiegasten,
- Internethandel van drugs en medicatie.

Grensbewaking.

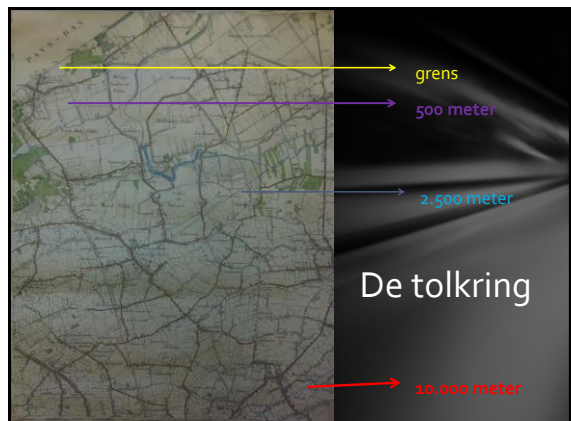

De Duitse soldaten treden extra streng op aan de grens. Smokkelen is hoogverraad. De "Kommandatur" verwijst vele smokkelaars naar concentratiekampen.

Maar bewaking gaat verder dan de grens zelf.

Een grenszone.

Vandaag is die smokkel niet veranderd.

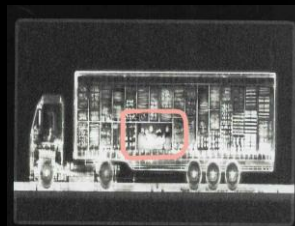
Nog steeds verdienen smokkelaars geld.

Maar de smokkel ziet er vandaag anders uit.

De scanners in de havens.

Niet alleen goederen komen in aanmerking voor controle.

Speciale ruimten

in camions om mensen over de grens te smokkelen

Opzoeken van verdachte ladingen via risicoanalyse.

Zoek in deze massa maar de verdachte containers op ...

vuurwerk

vlees

onderdelen

Veiligheid, kwaliteit van producten, hygiëne, voedselveiligheid, enz.

Misschien is er een vleesfabriek in de buurt dat wereldwijd handel drijft ...

Misschien een legereenheid die interventies doet in onze grenzeloze wereld ...

Een zeehaven, een zeekanaal waar je aan grenst is altijd boeiend ...

Smokkel vandaag...

Edelweis

Schildpad

koralen

ivoor

CITES (wilde planten en dieren)

Drugs, medicatie per internet, enz.

Drugs in cokeskolen

Drugs in gebruiksvoorwerpen

10. De cirkel is rond.

De poort van de toekomst

De middeleeuwse Stadspoorten.

Douane-uniform 19de eeuw

De smokkel weleer.

En laat ons nooit vergeten:

Geen enkele grens heeft ooit de tand des tijds overleefd.

Waarom zouden we ons dan zorgen maken over grenzen?

Zijn er nog vragen?